

AL. POPOVICI

H. NICOLAIDE

Astăzi reporterul va da cuvîntul altora pentru a-l desena în cuvînte pe H. Nicolaide.

Iată-l, deci, pe interlocutorul nostru văzut de...

GALA GALAXION: „Hristu Nicolaide a fost blagoslovit de ursitoare să ne desfete și să ne legene cu invențiunile, cu glumele, și cu scînteierea duhului său, cu adevărat subtil și în veci iscoditor. Nu mă pot lăuda că l-am văzut pe Nicolaide din stal sau din lojă, printre spectatorii lui entuziaști. Dar

cred că o bună parte din scenele, din fan-teziile și din construcțiile lui comice m-au desfătat întîi pe mine și pe ai mei, în acele ceasuri de voie bună cînd Nicolaide venea în casa mea ca să ne arate ce mai pregătește, să-mi ceară sfatul. Cu drag îmi aduc aminte de irezistibilul nostru „Kerestake” de atîtea și atîtea născociri și năzdrăvănii, toate impregnate de cel mai autentic spirit de observație, și, lucru rar, lipsite de balastul indecenței. În proză și în versuri, în monoloage

Cîteva din măștile purtate de H. Nicolaide de-a lungul vremii pe scenele teatrelor : Alhambra, Național, Tineretului

și măștile sale

sau în tovărășia partenerilor, cu mască și fără mască, Nicolaide este un artist imediat remarcabil, fiindcă jocul lui, prezența lui și toată ființa lui poartă sigiliul originalității. Și cu toată această căldă și largă prețuire pe care i-o acord lui Nicolaide, am o rezervă și o așteptare : aștept să-l văd într-o zi, interpretînd un rol, nu imaginat de el sau de revuiști, ci de Molière sau de altcineva din familia înaltei comedii“...

ALEXANDRU KIRIȚESCU : „Arta lui este atât de spumoasă, de proaspătă, de à la

minut, încît îți lasă impresia unei delicioase improvizățiuni. Dar în realitate este rezultatul unei laborioase căutări. Nicolaide își descifrează rolul ca o partitură, își fixează efectele, și atunci cînd textul este costeliv, adaugă de la el, îl îmbogățește cu acele invincibile „gaguri“ care l-au făcut celebru. Dar ca orice comic de rasă, Nicolaide are clipe de melancolie, de tristețe dulce, de întoarceri la izvoarele inimii și sensibilității lui — atunci Puck se preschimbă în acel extraordinar telal — negustor de haine vechi, pe care l-am auzit

Carc-i adevăratul H. Nicolaide ?

ascară spunându-l pe o scenă de cartier și pe care Millo l-ar fi aplaudat din toată inima..."

NEAGU RĂDULESCU : „Ați văzut vreodată un licurici ? Cam așa arată H. N., cât o giză din Walt Disney, cu felinar fosforescent. Înainte de a-i întui dimensiunile și chelia, el strălucește. Strălucește în comedie, în revistă și când se ambiționează, chiar în teatrul serios. Il ridici de guler și îl așezi oriunde. Pe masă, pe garderob, în scrumieră. Oriunde e la locul lui potrivit. Rîzînd și descoperindu-și todeauna o claviatură pe care ar pofti să cînte o rapsodie oricare pianist. H. N. e mai tonic decît Murfatlarul de la sursă și injecțiile cu B fortissim, aso-

ciate cu stricină. Întîlnindu-i claviatura optimistă, oricît ai fi de posac și hapsin, e imposibil să nu izbucnești în ris..."

Da ! H. Nicolaide s-a născut la Constanța în anul 1908. A urmat liceul „Mîrcea cel Bătrîn“ și apoi a fost trimis de familie la București să urmeze Politehnica, dar bineînțeles s-a înscris la Conservator, unde a fost elevul Marici Filotti — fiind remarcat de Victor Ion Popa. Debutează la București într-o revistă de amatori, serisă de Camil Petrescu, și absolvă Conservatorul în 1933. De atunci, sute de roluri... De la revistă, în „pauză“ (la cinema), la Goldoni și Shakespeare, de la Gorki la estradă ; autor, inter-

Album de familie. La 5 ani... general. Jos : la doi ani, cu părinții. Dreapta : parcurgind o nouă partitură cu cel mai apropiat colaborator, mama

pret, regizor, animator, el, „Greco“ n-a avut nici „pauză“, nici „relache“.

— *Îți amintești de debut ?*

— Eram elev în anul al II-lea, în clasa de dramă și comedie a Mariei Filotti. Făceam figurație la teatrul Mariei Ventura în *Scrisoarea de Sommerset Maugham*. Cu o zi înaintea premierei, Valentineanu care urma să apară în reprezentație — împrumutat de la Teatrul Național — a fost oprit de a mai juca. Directorul de pe atunci al Naționalului, avînd, pare-se, un conflict cu Victor Ion Popa — care punea piesa în scenă — i-a programat lui Valentineanu, la sediu, *Flacăra sfîntă* de același autor, pentru a rata premiera lui Popa. Ambiționat, V. I. Popa a hotărît să dea totuși premiera, distribuindu-mă în rolul pe care trebuia să-l joace Valentineanu. Un rol de dramă, prima mea confruntare cu publicul, primul meu succes.

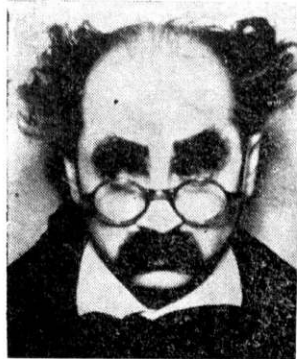
— *De ce ai ales comedia și nu drama ?*

— Există o replică în *Burghezul gentilom* de Molière, în actul trei ; o spune Nicole, servitoarea, stăpînului ei, Jourdain, atunci cînd acesta îi interzice să mai ridă : „Mai bine bate-mă stăpîne, dar lasă-mă să rid !“

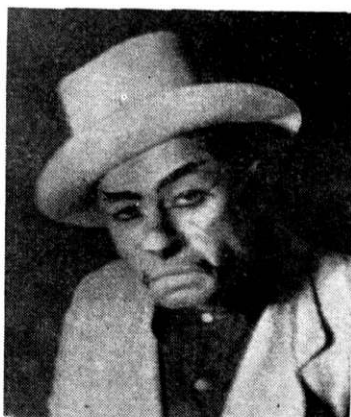
— *Și de ce ai ales revista ?*

— Este genul cel mai aproape de un teatru care înfățișează, dezbate, actualitatea imediată, sub aspectele cele mai diverse și mai inedite, și, deci cu mai mare receptivitate și succes la public. Din același considerent, rolurile mele cele mai dragi — în teatrul de proză — au fost cele din repertoriul românesc, chiar dacă Goldoni sau Gorki mi-au adus mai multe aplauze.

Alte
măști,
aceeași
față...

— Care a fost primul rol în teatrul de revistă ?

— 1933. Alhambra. Un rol completamente mut, sau cum i se spune în mod supărător în teatru, de „figurație“. Nici o replică. Prezența mea pe scenă era totuși necesară datorită leit-motivului din cupletul pe care îl spunea un actor cu renume, dar slab virtuos al cupletului. Cupletul era construit pe sistemul catrenelor, al epigramelor, terminate toate cu „Serie, domnule, serie!“ Personajul

interpretat, revoltat de unele aspecte negative ale vremii, se adresa, pasă-mi-te, celor în drept, printr-o petiție pe care mi-o dicta mie, secretarul său. Deci, ținut de regizor într-un colț al scenei, cu un creion și un bloc-notes în mână, n-aveam decît obligația să-mi ascult partenerul și să mă prefac că iau notițe. A patra zi după premieră. Mircea Ștefănescu nota într-o cronică : „ținărul actor Nicolaide își ascultă așa de perfect partenerul, încît ai uneori impresia că Nicolaide vorbește, iar actorul X îl ascultă.“ Această remarcă a costat bineînțeles direcția Alhambrei un plus consistent de salariu, odată cu primul meu cuplet de succes.

— Care a fost „prologul“ la Alhambra ?

— În vara lui 1933... proaspăt absolvent al Conservatorului, mă plîmbam pe plaja de la Mamaia, tinerel, frumușel, surizător, cu o mulțime de măsele, ca oltenii... (în trecut, nu mi-au ajutat la nimic ; tot alții m-au mușcat, cînd a fost sau n-a fost cazul... de unde și cugetarea lui Gîgă : „important în viață nu e ce mîncîci, ci pe cine mîncîci“) în șort, la vînătoare de broaște. În aceeași vară, Nicușor Constantinescu și Vlădoianu căutau cu disperare pentru viitoarea lor revistă un tenor.

— „Cum stai cu...“

— Cu talentul ? Am absolvit Conservatorul cu 9,30, i-am asigurat eu.

— Lasă asta ! mi-o retează Vlădoianu. Frac ai ? Fă-ți rost de frac și prezintă-te la toamnă la Alhambra.

Reîntors în septembrie în București, prima grijă a fost să-mi vînd geamantanul meu din piele de crocodil ca să-mi pot procura un frac.

— Ce să fac cu geamantanul tău ? m-a întrebat primul prieten căruia m-am adresat.

— Să-ți pui hainele în el.

— Ce vorbești ? Să mi le pun în geamantan... și să umblu gol pe stradă. Amicul era stagiar de trei ani la Național.

— În revistă ai avut vreun autor preferat ?

(Nicolaide scoate din buzunar un stilou) :

— Asta ! E singurul care se gîndește întîi la mine cînd scrie.

— De unde umor ?

— Nu uita că sînt constănțean. Influența mării... Oricum, constănțenilor nu li se poate aduce vreodată ofensa că... n-au sare.

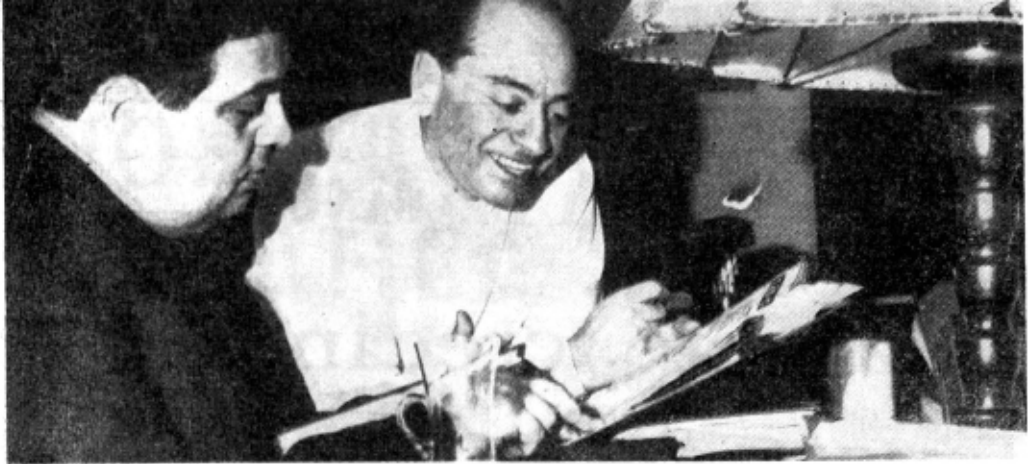
— Cînd apari pe scenă ai trac, emoție ?

— „Scriu de 30 de ani — spunea Arghezi — dar debutez în fiecare zi cu aceeași emoție ca a unui începător“... Emoția face parte din însăși meseria noastră. Cu ocazia premierei *Carnaval d'enfants* am auzit-o pe marea noastră actriță Maria Ventura întrebînd — în timp ce-și aprindea nervoasă țigară după țigară — pe o tînără actriță de abia ieșită de pe băncile Conservatorului și care își aștepta calmă intrarea în scenă :

— Ei, cum e fetițo, ai trac ?

— Deloc ! De ce aș avea ?

Și răspunsul a venit prompt :

...„Nu uita că sînt constănțean...”

— Mda, o să vină și tracul, cînd vei avea talent...

— *În cartea dedicată Marici Tănase, numele dumitale e foarte des citat de autori.*

— Am jucat împreună cu Maria în nenumărate opere, reviste, am scris pentru ea și am împărțit împreună multe amărăciuni, dar și multe succese. Pentru mine, Maria Tănase nu era doar o cîntăreață. Era sufletul românesc însuși, pe care-l descopeream de fiecare dată în stihurile ei. O mare risipi-toare, nemiloasă cu talentul ei, cu sănătatea ei și, mai ales, cu banii pe care îi câștiga destul de greu. Îi cheltuia și îi împărțea cu o generozitate care te făcea să te întrebi dacă era dispus pentru bani sau mijloc de ca-și da iluzia bogăției.

— *Care a fost premiera cea mai memo-rabilă?*

— 1944. Toate teatrele bucureștene închise. Inter armac silent musae! Actorii dispersați în diferite colțuri ale țării, de preferință la țară. Cei de la revistă la fel: Tănase și Ion Vasilescu la Săftica, G. Groner și Nae Roman la Tinecăbești, Maria Tănase la Ciorogirla, N. Gărdescu la Florești, Elena Burmaz la Malul Spart, Nicolaide și Gică Petrescu la Bolintinul din Vale.

Cum însă eram aproape gata cu spectacolul *Adăpostul Giocondei*, care urma să se joace la teatrul din Lipscani, o parte din noi ne-am continuat repetițiile, eirculînd pe drumuri de țară, cînd la Florești, cînd la Săftica, și, în ziua de 1 martie, de mărțișor, a avut loc unica premieră pe țară la... Bolintinul din Vale, cu revista — din care n-au lipsit aspecte și critici la adresa gazdelor noastre — *București-Bolintin*. Dirijor, N. Patrichi, decoruri, Florica și Marcela Cordescu. Mare tîmbălău artistic — cum a fost numit de localnici — la care a fost prezent aproape tot publicul obișnuit al premierelor bucureștene pe vremea aceea, inclusiv reprezentanții presei. Un amănunt interesant: singurul sprijin eficient acordat de autoritățile bolintinene: o tobă! Tobașarul percepției locale a ținut timp de 24 de ore loc de... așiș.

— *Dintre parteneri, cel mai ideal?*

— Mama, la cei 86 de ani ai ei, e cel mai apropiat colaborator al meu. Suflerul, repli-

cantul, directorul meu de scenă și criticul meu cel mai sever. După premiera unuia din spectacolele mele muzicale, în care aproape toate baletele, legate de o anumită temă, ce-reau să se desfășoare într-o semi-obscuritate, mama a strîmbat din nas și mi-a zis: „Ce faceți voi acolo? Cînd dansează fetele acelea tinerele și frumusele stingeți luminile și cînd apăreți voi ăștia urîții (era vorba de Puiu Călinescu, Iloria Căciulescu și de mine) aprindeți toate reflectoarele! Tamen pe dos!...”

Biblioteca lui Nicolaide numără peste 3000 de volume, majoritatea cu referire la teatru — multe din ele exemplare rarissime. Un pa-sionat...

— Al scenei și mai puțin al culiselor. Am fost și continui să fiu actorul care intră ul-timul pe ușa teatrului și primul care dispare după spectacol, de multe ori machiat, direct în mașină... sau cu gulerul ridicat, pălăria pe ochi, amestecîndu-mă printre șirurile de spectatori, care comentează la ieșire specta-colul — criticii noștri cei mai imparțiali. Nu pot suferi culisele.

— *Și în viață?*

— La fel ca și-n teatru; m-am ghidat în-totdeauna după grecescul „Citește, folosește învătătura bătrînilor, fii deștept, ca să-ți poți da seama cit ești de prost”.

— *Pentru viitor — tot comedia?*

— Numai. Profesoara mea, marea noastră actriță, Maria Filotti, spunea: „toate rolu-rile mele sînt stropite cu lacrimi”. Eu, duș-man declarat al lacrimilor, mi-am construit totdeauna rolurile din rîs și bună dispoziție.

— *Deci...*

— Patru decenii încheiate între familie și scenă — cea de-a doua casă a mea — deși numai cu trei pereți... Peretele lipsă consti-tuînd singura avere imobilă, valabilă, ago-nisită în lunga mea carieră...

— *Lungă de aproape...*

— ...40 de ani încheiați.

— *...Ceea ce înseamnă?*

— ...Peste 15.000 de spectacole, plus ma-tincuri și repetiții. E un palmares. Ce pă-rere ai?

— *Bună!*